

ADATOK.

A SZÉCSI KERÜLET GABONA TIZEDSZEDŐINEK UTASÍTÁSA 1621-BŐL.

Instructio pro egregiis dominis Stephano et Gregorio literatis
decimatoribus frugum processus Zechs anni 1621.

Nomina possessionum.

Oppidum Zeths	Balásföldre
Martonfalva	Dobocza
Harmacz	Szent Simony
Urai	Ivány et Csomporháza
Czako	Szuthor
Bakt	Tehany
Peritse	Pádár
Szukovistie	Esztren
Hrussova	Babaluska
Kiethe	Budikfalva
Hordonteleke	Dobrapatak
Rovna	Gesztes
Bradno	Csiz.
Meleghegy	
Poproc.	

Remélvén azt felölök ő Felsege, hogy az ő felölök reméllett hívségben és szolgálójokban igazán, tökéletesen, hasznosan és fogyatkozás nélkül eljárnak tehetségek szerint mindenben, s nemcsak az megírott instructióban való articulusok szerint, de azon kívül is hívséget ő Felsege dézsmájában megmutatják, kiben mi is az ő szolgálatjokról el nem akarunk feletkezni.

Legelőször megemlékezzenek az dézsmások az ő hitekről és hívségekről az ő reájok bizott tisztekben, az buza dézsmálást elvégezzék egy holnapig, avagy mennél hamarább nagy szorgalmatossággal és hívséggel. Mikor pengig az dézsmálást elakarják kezdeni előszer az járásban minden faluban avagy városban bemenvén az birónál megszálljanak, és az falubelieket mindjártást behivattassák és hitek szerént kivegyék, kinek mennyi buzája és tavasz vetése volt, és nem csak azt, hanem az dézsmálás előtt ki mennyi gabonát vitt be kenyérnek. Intse ki őket szép szóval hogy igazán megmondják, hogy azután kárt ne valljanak. És hogy meg legven regestomokban be írva kinek mennyi

gabona és tavasz vetése legyen: rovást is adjanak róla a dézmások az birónak bizonyos okért.

Minekutánna penig felirták regestromokban az dézmások, mennyi őszi és tavaszi vetések legyen, az dézmálásához kezdvén, először kimenjenek az mezőre, kész szekerekkel, az biró mellett legyen, ez elsőnek dézmáját tisztán felrakják és úgy cselekedjenek mind végig, míg az dézmálást elvégezik.

Az marhát penig, az ki ő Felsége számára leszen mingyarást szekerekre rakassák, az egy emberek az dézmásoknak mindenkor az mezőn forogjon, másik az faluban az asztag mellett egy hites emberrel kit az biró ő maga hagy ott képeben, azt avagy az csűrben avagy asztagban rakassák be hiven egyik faluból az másikban hordatván az dézmát, és azon legyenek, hogy mindenütt nagy asztagot rakassanak.

Ne mulassanak penig az dézmálásban csak azért, hogy lovakot hízlalhassák és magokat az biróval tartassák, hogy két nap végezzék el azt, a mit egy nap végezhetnének, és így mind ő Felségének, s mind penig az községnek kárt ne tegyenek az ő késedelmekkel.

Hagyjuk penig hogy az megdézsmált marha fölött ha valami tagadott gabonát avagy tavaszt tanálnának, mingyarást contrabandálják, és bevitéssék az asztag mellé, külön rakassák. Mely contrabandnak az két része ő Felségié az harmadik része fáradságokért dézmásoké lészen.

Minthogy penig az dézmásokat az birónak kell tartani, ő rajta az dézmát meg ne vegyék: az birótól megválva egy szabadast se hagyjanak, hanem mindeneken nagy hűséggel megvegyék az dézmát. És az ki keresztyén leszen, az az kinek semmi vetése nem lészen, hanem sellér, azoktól keresztyén pénzt, az az hat hat pénzt vegyenek.

Mértékletesen éljenek az dézmások, és az birót felettebb való költséggel terhelni ne merjék. Hanem elégedjenek meg azzal ebéden, vacsorán mind szolgástul, az mit az biró ad nekik.

Hogy ha penig az biró nem akarná tartani az dézmásokat, ő rajta az dézmát megvegyék, magoknak azt tartván, magok költségén éljenek. Mindenütt az birónál szálljanak, vagy gazdag lészen az biró, vagy szegény, és az magok akaratjok szerént birót ne válasszanak magoknak, hanem az kit az falu választott, azzal elégedjenek meg.

Mikor az mezőre kimennek képeken avagy kalongyának megszámlálására, nemcsak az képét számlálják meg az dézmások, de még az kévét is megszámlálják, kik egy képét, avagy kalongyát nem tennének. És mivel hogy nem egy arányú mindenütt az kepe, avagy kalongya, megjegyezzék minden faluban, hány kévét teszen egy kepe, avagy kalongya.

Az hordást meg ne engedjék az dézmások az községnek, mig be nem fedik és sövénynyel be nem rekesztik az ő Felsége dézma asztagát.

Ehhez is accomodálják magokat az dézmások, az mind az ország végezett. Tudni illik, hogy az ő Felsége dézmási idején kimenvén az dézmálásra, akkoron dézmáljanak ő Felsége számára, mikor az földesúr számára az nónát exigálják, hogy így az paraszt emberek meg ne csalhassák ő Felségét, hanem igaz dézmát adhassanak. Annak felette az czimeres nemes emberek, vagy városokon, vagy falukon lakozók,

kik csak személyekben nemesítettnek meg. Hasonlóképen az urak, és nemes emberek fizetett szolgálói, tisztartók és szabadosok, azonképen az vitézlkö rendek is, ha paraszt örökséget bírnak, és ha paraszt ember földet szántanak ö Felségének, minden mentség és visszavonás nélkül igaz dézmát tartozzanak adni, melyet az dézmások kötelességek szerint mindenektől megvegyék.

Az predikátoroknak régi szokás szerint, ahol quarta illik, quartát, ahol pedig octava, octavát adják ki igazán az dézmások, de úgy hogy az cathedraicumot megadják, úgymint de matre ecclesia fl. 1. de filiali vero den. 50.

Minthogy pedig az asztagot megrakni nem tartoznak, mindenütt az dézmások négy keresztyén pénzet az asztag rakónak adják, ha azzal meg nem elégednek az dézmások, úgy cselekedjenek, az mint ö Felségének nagyobb hasznát arányzák.

Végezetre mikor az dézmálást elvégezik, két hét mulva az rege-stomot instructiójukkal egyetemben tartoznak fizetések elvesztése alatt beadni az dézmások. Azonképen az pénzt, mely ö Felsége számára jött, azt az ö Felsége perceptora kezében adják.

Lészen pedig fáradságokért illendő fizetések, ugy mint öt magyar forint.

Cassoviae die 19 Julii anno 1621.

(Berzeviczy András és Palaticz János pecsétje.)

Andreas Berzeviczey. s. k.

* * *

Ex mandato suae regiae maiestatis appendix.

Az tiszta buzát az dézmások mindenütt külön rakassák, az abaj-dóczot is az rozsszal együtt külön, az szerint el is csépeljék.

Noha ennekelötte az tized rajt pénzen váltották meg, de mivel urunk ö Felsége parancsolatja az, hogy ez esztendőben in specie exigálják, ahoz képest dézmás uraim az mézet mind sonkolyostul hordóba avagy általagba veretvén, igen hiven és igazán Kassára szolgáltatassák urunk ö Felsége kassai udvarbirája kezében, menedéket róla vévén.

Urunk ö Felsége parancsolatja az is, hogy az dézma marháat mindenütt azonnal, mihent megrakják az asztagot, el is verjék, és az ö Felsége végházaiba beszolgáltatassák. Annak okaért sub maxima suae majestatis indignatione az dézmások szorgalmatos gondot viseljenek az csépletésre, úgy hogy mihent egy faluban az dézmálásban vég leszen, egyik az dézmások közül ott maradván azonnal elcsépeltesse az asztagot, az másik dézmás pediglen tovább menvén, hasonlóképen cselekedjék, de úgy, hogy az tiszta buzát kiválogatván, külön veressék azt, az abajdóczot is az rozsszal külön. Alioquin ha az dézmálást és cséplést halasztani fogják dézmás uraim, és vagy hatalmasok miatt.*) avagy az idő miatt valami kár következik, inquisitione facta egyáltalában az dézmások fizetése leszen.

*) „vis major“.

Az dézmát pedig senki instructióján kívül pénzen el ne adja, hanem in specie vegye, feje, jószága vesztése alatt.

Végezetre az dézmások sokszor az földesurak nonátoritúl vára-
koznak, de azután nem szükség vára-
kozni, hanem mihelyen bearatnak,
dézmás uraim, az processusban való faluk birái és esküttei által requi-
ráltassék az dominus terrestriseket, vagy tisztartó-jokat, vegyék ki az
nónát, alioquin menjen az király dézmása, és az nónát kitudván, az
igaz dézmát szolgáltatassa asztagban, hogy így ne legyen módjok az
dominus terrestriseknek panaszzra, hogy az dézmások késedelmes kime-
nések miatt sok kárt vall az szegénység.

(Orsz. levéltár. Diverse instructiones. fasc. 1. nr. 32.)

Közli: DR. KÁRFFY ÖDÖN.